

»Det klassiske liberale demokrati

Sammenbrud. Tjekkiet tidligere præsident Václav Klaus ser ubehagelige ligheder mellem den sammenbrudte kommunisme og dagens EU. Demokratiet er væk, og de frie markeds kræfter stækkes af urimelig overregulering. Václav Klaus skriver sig ind i Europas voksende bevægelse af EU-modstandere i øst og vest.

Af Bent Winther
bewi@berlingske.dk

B interview

Jo, de jubede over Murens fald, og jo, fremtiden tegnede lys efter fire årtiers indesparing bag et jerntæppe. Og jo, de så Vesteuropa ikke bare som deres redning, men som det store forbillede. Men hvad kom så derefter? Gik drømmen i opfyldelse?

25 år har forandret meget, og langt fra alt til det bedre. Den frihed og det demokrati, man forestillede sig i øst, er i dag blegnet i favntaget fra Den Europæiske Union, mener den tidligere tjekkiske præsident Václav Klaus.

Det EU, som østlandene havde så travlt med at blive en del af, har udviklet sig til et post-demokratisk uhyre, som begrænser os, mener han. Faktisk ser Václav Klaus mere af Sovjetunionen i dagens EU, end han ser det frihedens paradys, som han og andre drømte om.

»Vores økonomi er i dag mere reguleret og mere subsidieret, end vi forestillede os, da kommunismen brød sammen,« konstaterer Václav Klaus.

Han har netop deltaget i foreningen Libertas fejring af sølvbrullupsdagen for kommunismens sammenbrud og sidder nu i en af Christiansborgs sidegemakker.

»Vi er måske for sensitive på grund af vores langvarige kommunistiske erfaring, men vi ser mange lignende fænomener, tendenser, ambitioner og argumenter omkring os i dag,« uddyber han.

Som den første finansminister efter jerntæppets sammenbrud stod Václav Klaus bag den fundamentale omstrukturering af den tjekkiske økonomi. Demokrati og markedsøkonomi blev indført i et tempo, som ingen havde troet muligt.

Da Det Europæiske Fællesskab blev til Den Europæiske Union, var Klaus blevet premierminister, og da Tjekkiet sammen med ni andre øst- og centraleuropæiske lande trådte ind i EU, var han Tjekkiet præsident – en post han forlod sidste år.

blå bog

VÁCLAV KLAUS

● Václav Klaus blev født i 1941 i Prag og er en af Tjekkiet vigtigste politikere siden kommunismens fald i 1989. Han er uddannet økonom og tilhører det højreorienterede Borgerlige Demokratiske Parti.

● Præsident i Tjekkiet fra 2003 til 2013 efter Vaclav Havel.

● Premierminister fra 1992 til 1997.

● Finansminister og hovedmand bag de økonomiske reformer fra 1989 til 1992.

Han har med andre ord været med hele vejen. I 2013 rykkede den respekterede økonom til den liberale konservative tænketank Václav Klaus Institutet. I dag er han en del af et voksende EU-skeptisk Europa, som kræver magten tilbage til de enkelte lande.

Du siger, at der er lighedspunkter mellem kommunismen og EU i dag. Det bliver du nødt til at forklare.

»Vi forsøgte for 25 år siden at aflive den politiske regulering, og det lykkedes. Men til vores store fortrydelse er graden af regulering i den nuværende EU-økonomi meget større, end vi ønskede. Jeg ønsker ikke at opstille billige sammenligninger mellem kommunisme og EU, det giver ingen mening – men vi er et sted midt i mellem yderpolarerne planøkonomi og helt fri markedsøkonomi, og til min store ærgrelse, så flytter det overregulerede EU-samfund sig meget hurtigt fra nul til 100.«

Men det er vel alt sammen et resultat af demokratiske valg? Europæerne ønsker tilsyneladende en stor grad af omfordeling og regulering.

»Jeg er bange for, at vi ikke lever i et sandt demokratisk system i Europa i dag. Vi lever i noget, man kunne kalde et post-demokratisk system. De enkelte lande er ikke suveræne. De kan ikke træffe deres egne beslutninger. Det klassiske liberale demokrati er fortid i Europa. Beslutningerne træffes i Bruxelles og ikke i København eller Prag. Og små lande som Danmark og Tjekkiet har meget ringe mulighed for at påvirke beslutningerne.«

Alle advarsler var forgæves

Du mener, at en stribe nye ismer har taget over i Europa og nævner kulturel relativisme, menneskerettighedsisme, multikulturalisme, NGOisme, feminisme, homoseksualisme, økologisme. Men er det ikke blot en del af den politiske kamp, hvor nogen har behov for at præsentere deres ideer i en sammenhængende ramme?

»Nej, alle de ismer er jo blot de gamle kollektivistiske ideologier om igen. De er imod menneskets frihed pr. definition. For at blive hørt etablerer de forskellige skoler og forskellige ismer, men ingen af dem er nye. De har været kendt i århundreder – gammel vin på nye flasker.«

Men ved at svække EU, bliver det så ikke sværere at håndtere et voksende antal grænseoverskridende problemer? Som for eksempel klimaforandringerne.

»Klimaet er et kunstigt skabt politisk emne. Debatten bygges ikke på noget videnskabeligt og er blevet et dogme, som er med til at angribe og true vores frihed. Det er et ikkeeksisterende problem. En ikke-sag.«

Der er jo mange udfordringer i en global verden, der ikke kan løses på nationalt plan.

»Der er sager, som vedrører grænserne mellem Danmark og Tyskland, og andre som er relevante for grænsen mellem Tyrkiet og Grækenland for eksempel. Men jeg ser meget få pan-europæiske anliggender. Giv mig bare ét eksempel. Der er ikke mange problemer, der fortjener at blive løst i en fjern storby.«

Hvad med for eksempel den grænseoverskridende kriminalitet?

»Grænseoverskridende kriminalitet er resultatet af det koncept, der ligger bag den europæiske integration. Det var en tragisk fejltagelse af nedlægge grænserne i Europa. En tragisk misforståelse. Jeg var den første til at advare mod konsekvenserne, men ingen lyttede. Da man nedlagde grænserne, blev international kriminalitet meget lettere. Så jeg vil foretrække at stoppe ved grænsen i 30 sekunder for at vise mit pas, når jeg skal på skiferie i Østrig. Det vil ikke gøre mig noget, og jeg vil endda være ret glad for at gøre det. Jeg er bange for, at vi betaler en høj pris for at have fjernet grænserne.«

Vi skal altså tilbage til et EU, som blot handler om frihandel og et fælles marked?

»Jeg bekæmper ikke det bedst mulige samarbejde mellem europæiske lande. Jeg bekæmper, at staterne forsvinder, og at der opstår en supernational, pan-europæisk enhed. Det er min bekymring. Om et samarbejde af stater vil udrette noget sammen,

som ikke kun har en økonomisk dimension, er noget andet.«

Men når man nedlægger grænserne, er det jo netop for at styrke frihandlen og optimere den fri bevægelighed af varer, arbejdskraft, serviceydelser og så videre?

»Men den fri bevægelighed kan jo sagtens eksistere selv i en verden, hvor der er grænser. Jeg levede i 50 år i en verden uden grænser, hvor der var et jerntæppe, som var en total afspærring. Så jeg er stor tilhænger af grænser, som man under bestemte forudsætninger kan krydse. Min drøm var ikke at afskaffe grænserne. Det har ikke blot betydet øget grænseoverskridende kriminalitet, men også store problemer med immigration af enhver art.«

»Vi havde ikke noget valg«

Hvordan ser du på den voksende nationale højrebevægelse i Europa – UKIP i England og Front National i Frankrig for eksempel?

»De er mine venner. Og jeg er ikke enig i, at man kan kalde dem nationalister. De vil

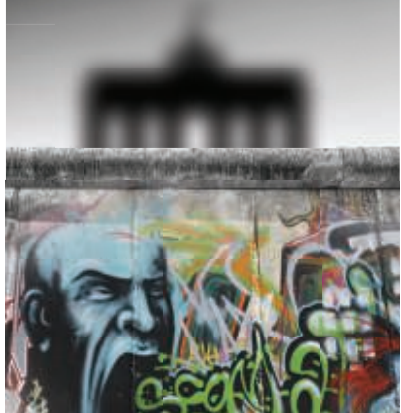
er fortid i Europa«

FOTO: CLAUD BECH

»Vores økonomi er i dag mere reguleret, end vi kunne forestille os, da kommunismen brød sammen. Og de små lande har meget ringe mulighed for at påvirke beslutningerne i EU,« konstaterer Václav Klaus, Tjekkiet's forhenværende præsident.

Murens fald 25 år

beholde stater i Europa, som er ægte suveræne.«

»Men ser du ikke en forskel på en liberalt orienteret bevægelse mod EU, som bekæmper regulering, og så en mere nationalistisk orienteret EU-modstand, som vægter den nationale kultur og selvstændighed?

»Jeg mener ikke, at det er en nationalistisk bevægelse. Hvorfor kalder man dem det? Franske politikere er meget nationalistiske. Fru Le Pen er ikke mere nationalistisk end hr. Hollande. Der er ikke den store forskel. Og hr. Farage er ikke den eneste i Storbritannien, der er meget tøvende med hensyn til, om man fortsat skal være en del af EU. At bede om en nations suverænitet er ikke nationalisme.«

Hvornår gik det set med dine øjne galt i EU?
»Det var allerede med Rom-traktaten i 1958, er jeg bange for. Men for mig var Maastricht-traktaten fra 1993 den endelige, fatale fejltagelse. Det var skiftet fra EF til EU. Væk fra et samarbejde mellem nationer og stater. Det var den virkelige tragedie.«

Men du gik selv ind for, at Tjekkiet skulle være medlem af EU i 2004?

»Vi havde ikke anden mulighed. Vi var et post-kommunistisk land. Vi var nødt til at demonstrere, at vi gerne ville være et normalt europæisk land. Havde vi kritiseret EU, ville vi med det samme være blevet beskyldt for at ville gå sammen med Milošević i Serbien eller Lukasjenko i Hviderusland. Stillet over for et sådan valg var vi ikke i tvivl om, at vi skulle være i hjertet af Europa.«

Du har efterlyst en transformation i Europa. Hvad mener du med det?

»En transformation til politisk frihed og markedsøkonomi. Ikke bare delvise reformer eller kosmetiske forandringer. Der skal ske fundamentale systemforandringer. Det er hele paradigmet for vores måde at handle og tænke på, der skal ændres.

Og sker det først og fremmest ved at give magten til nationalstaterne?

»Afgjort. Jeg ønsker ikke magten lagt i hænderne på Juncker og Barosso. Vi vil hellere have den hjemme.«

Togstrejke stopper efter hadsk kampagne

Forsoningsgestus. De tyske tog kører igen fra i aften. Lokoførernes formand kom under voldsomt pres, fordi strejken truede med at forstyrre både Berlins jubelåger og Bundesligaen.

Af Jesper Thobo-Carlson
jetc@berlingske.dk

BERLIN: Det er ikke altid nok at have juraen på sin side, hvis man har resten af verden imod sig. Det må de tyske lokomotivførere sande. Efter en usædvanlig voldsom storm af modstand og had meddelte de i går, at togene kører igen lørdag aften, og de kortede dermed 34 timer af deres planlagte strejke.

Det var da også stærke kræfter, som lokoførernes lille forbund, GDL, havde udfordret. De planlagte 109 timers strejke skulle løbe hen over netop den weekend, hvor 25-året for Murens fald markeres. En halv million mennesker ventes til Berlin, og nu skulle en stor del af togafgangene i Tyskland aflyses og S-banen i Berlin stoppe helt. Samtidig ville strejken også skabe problemer for Bundesligaen, hvor fodboldhold og fans måtte planlægge at tage busser rundt i landet.

Da strejken blev annonceret i denne uge kogte nettet over af kritik og had, og det tog ikke formiddagsbladene mange minutter at vælge vinkel. Den magtfulde og konservative avis Bild Zeitung udkom med GDLs formand, Claus Weselsky, udstyret med djævehorn på forsiden og en opfordring til at ringe personligt til fagforeningsbussen. Et telefonnummer fik man også. Magasinet Focus gik et skridt videre ned ad chikanevejen og viste et billede af den »vel nok mest forhadte tyskers« hus. Claus Weselskys nabo var rystet.

»Det, der sker i øjeblikket i pressen, er den værste heksejagt, jeg nogensinde har oplevet,« sagde han til magasinet.

Kritikken af den 55-årige Claus Weselsky kom fra mange sider: »Hvem kan bremse denne mand,« spurgte den konservative avis Frankfurter Allgemeine, mens SPDs gruppeformand, Thomas Oppermann, sagde, at GDL »går hele Tyskland på nerverne.«

Den tidligere borgerretsforkæmper Frank Ebert, der arrangerer hovedindslaget under søndagens festligheder – en »lysgrense« gennem Berlin med opsendelse af 8.000 balloner – beskyldte fagforeningen for at mangle »forømmelse for den tyske historie.«

Striden mellem GDL og Deutsche Bahn handler især om, hvem der har retten til at indgå overenskomst. GDL, der repræsenterer 80 procent af lokoførerne, repræsenterer også et mindretal af togpersonalet og vil nu indgå overenskomst for dem også. Men Deutsche Bahn vil ikke have togpersonalet delt i to grupper med hver sin overenskomst.

En form for støtte kom fra uventet kant i erhvervsbladet Wirtschaftswoche, der skrev, at Claus Weselsky juridisk set har ret. Og i går afviste arbejdsretten Deutsche Bahns krav om at erklære strejken ulovlig. Trods store økonomiske omkostninger er den ikke uforholdsmæssig, lød det. Kort efter meddelte Claus Weselsky alligevel, at strejken slutter i dag kl. 18. Som en »forsoningsgestus.«